Din nou despre prezența lui Alexandru Ioan Cuza la Viena

DAN TOMA DULCIU

În cursul anului 1966, profesorul Constantin C. Giurescu (1901-1977) efectua o vizită la Viena, *”în cadrul unei acțiuni de stat privind depistarea materialului documentar din arhivele străine referitoare la istoria patriei”*[1]. Savantul român era interesat de personalitatea domnitorului Alexandru Ioan Cuza, căruia i-a dedicat studii de o mare valoare istorică[2].

Cu acest prilej, au fost identificate în două fonduri arhivistice din capitala Austriei (*Arhivele Municipale*[3] *și Arhivele Naționale- Biroul de Informații*) un lot de documente privitoare la perioada 1866-1867. Acestea sunt, de fapt, note informative, întocmite de către serviciile secrete ale imperiului habsburgic, care redau cu fidelitate deplasările efectuate de către domnitor, precum și întâlnirile avute cu diverse persoane, fie cu caracter privat, fie în calitatea lor oficială.

În primul raport studiat de C. C. Giurescu se arată că prințul detronat a avut o întrevedere cu ”*rentierul Beldiman*”[4], precum și cu ” *consul general Strambio din București*”[5]. Cine sunt aceste personaje ?

Alexandru Beldiman a fost toată viața un republican convins (a făcut 3 luni de detenție pentru atacuri violente antidinastice), fiind fondatorul ziarului ”*Adevărul”* (1872). Naivitatea (ușurința, complicitatea ?) însă l-au costat tronul pe Al.I. Cuza.

Annibale Strambio a fost acreditat după *Unirea Principatelor* în calitate de consul și agent diplomatic al *Regatului Sardiniei* la București[6]. Diplomatul sard cunoștea destul de bine politica din cele două țări, fiindcă în perioada 1850-1856 îndeplinise misiunea de consul general al Sardiniei în Trieste. La data de 10 mai 1856 este chemat în centrală pentru a participa la redactarea noii legislații

---

[1] Constantin C. Giurescu, ” *Alexandru Ioan Cuza la Viena*”, ”*Revista Arhivelor*”, nr.2/1966, p. 140-144. Articolul este preluat și de ”*Anuarul Parohiei Românești de la Viena*”/APOR, 1967.

[2] *”Alexandru Ioan Cuza, personnalité européenne ”, Bucarest, 1973,* Extras din *Revue Roumaine d'Histoire,* XII, 3, Bucarest, 1973, p. 533-548; ”*Viața și opera lui Cuza Vod*”, introducere de Dinu C. Giurescu, București, Curtea Veche, 2000; mai multe ediții ante 1990;

[3] *Haus-Hof und Staatsarchiv Informations Büro;*

[4] Alexandru Beldiman, fostul prefect al Poliției lui Cuza.

[5] Întâlnirea a avut loc la data de 15 martie 1866, stil nou, în jurul prânzului, la Hotelul *” Erzherzog Carl”*

[6] Acesta trăsese la *Hotelul Wandl*, situat în inima capitalei. Era considerat cel mai elegant hotel, la mijlocul secolului al XIX-lea, fiind cumpărat, la 1854, de Johann Wandl. Creație a arhitectului Ludwig Förstner, fiecare camera avea baia sa proprie, iar călătorii dispuneau de un lift comod, mijloc de acces necunoscut altor hoteluri din epocă.

consulare iar începând cu 29 mai 1857 este trimis la Lyon în funcția de consul general. Transferat la București, la 20 Martie 1859, îndeplinește, concomitent, și funcția de comisar în *Comisia Europeană a Dunării* (10 august 1860), preluând (20 noiembrie 1860) apoi atribuțiile de consul la Galați[7]. După detronarea lui Cuza, este transferat la Marsilia (20 aprilie 1866[8]). Aici moare, în vârstă de 62 de ani (1881).[9]

Se pare că diplomații străini acreditați la București aflaseră ceea ce Alexandru Ioan Cuza nu credea că se va întâmpla vreodată: producerea unei lovituri de stat, care îl va înlătura de la putere[10]. În acest context, cavalerul Annibale Strambio l-a avertizat pe domnitor, încă din luna februarie 1866, că este imperios necesar să curme violările repetate ale legii și abuzurile camarilei ce-l înconjoară. În răspunsul său, Alexandru Ioan Cuza recunoaște existența unor nereguli, dar nu în măsura în care au fost expuse de adversarii săi, precizând: ” *dacă există anumite probleme, acestea sunt rezultatul unui trist trecut*”. În continuare, acesta a adăugat: ” *mi se cer atâtea lucruri, dar el nu poate face din români niște italieni sau englezi, folosind o baghetă magică, că ocupația*[11] *și influențele străine au adus toate viciile.....că reprezentanții claselor deposedate de privilegii lor precum și incorijibilii aspiranți la tron, cei lacomi de averi, Democrați, Conservatori, toți conspiră împotriva sa și întăresc influențele ostile străine, ceea ce-l împiedică să prevină și să încetinească activitatea sa de reparare și de redresare morală.*[12] ”

Alexandru Ioan Cuza a spus consului general că ”*este obosit și dornic mai mult decât oricând să dea liber unui prinț străin, pe care puterile străine ar face*

---

[7] Din consultarea documentelor arhivei MAE al Italiei nu se confirmă informația din articolul semnat de C.C. Giurescu (p.140), conform căreia Alexandru Ioan Cuza îl cunoștea de mult pe consulul general al Italiei, fiindcă acesta și-ar fi început cariera sa consulară chiar la Galați. Credem că este o confuzie de nume: Cesar Librecht l-a cunoscut pe Cuza cu mulți ani înainte, la Galați.

[8] Cf. Ministerio Degli Affari Esteri. *Indici Dell' Archivio Storico* Volume I *Le Scritture Della Segreteria Di Stato Degli Affari Esteri Del Regno di Sardegna* A Cura Di Ruggero Moscati, Roma, Tipografia Riservata Del Ministro Degli Affari Esteri, 1947.

[9] În fondul personal Alexandru Ioan Cuza de la Arhivele Nationale se păstrează un mesaj al diplomatului italian, datat 1866 ian. 27 (?), care îi scrie lui Al.I. Cuza că îi trimite fiului său, Alexandru, nişte fotografii şi îl roagă pe Alexandru junior să îi trimită la Marsilia fotografii cu el şi cu fratele său mai mic, Dimitrie; totodată îi face cunoscut domnitorului că îi trimite o fotografie cu *Comisia Dunării*, deşi ştie că acesta nu a agreat-o niciodată. Orig. Franc.

[10] Astfel, în seara zilei de 24 ianuarie, cu ocazia balului care a fost organizat la București, la Teatrul cel Mare, consulul general al Italiei, cavalerul Anibal Strambio, a făcut o confidență ministrului de externe, Alexandru Papadopol-Calimah: “*Domnule ministru, țara voastră stă pe un vulcan; regret că sunt consul; nu pot să vă spun mai multe”*. Și consulul Rusiei, baronul de Offenberg, avea aceleași informații, încât reuși să alarmeze pe membrii guvernului să nu îl lase pe Cuza să participe la bal; De data aceasta nu se întâmplă nimic, dar nici cu prilejul balului din seara zilei de 8 februarie stil vechi, când se sărbatori aniversarea intrării lui Cuza în București. Ceea ce îi întări și mai mult princepelui Cuza convingerea că nimic nu i se poate întâmpla.

[11] Se referă desigur la situația țărilor române după înnăbușirea Revoluției de la 1848.

[12] Telegramă trimisă Primului Ministru, La Marmora, de Annibale Strambio, București, 15 februarie 1866. *”Documente Diplomatice Italiene*”, Seria I, 1861-1870, Vol.6, (16 Mai 1865-19 iunie 1866).

bine să îl trimită aici cât de repede posibil, fiindcă toate sunt convinse, ca și el, că un prinț și o administrație indigenă nu pot suprima niciodată răul de care ne plângem cu toții și nici nu vin în întâmpinarea nevoilor și aspirațiilor naționale; motiv pentru care recunoaște că dorința de a avea un prinț străin devine din ce în ce mai generală și mai intensă, confirmând votul exprimat de Adunările Ad-Hoc."[13]

Documentul acesta diplomatic este unul dintre cele mai elocvente dovezi cu privire la viziunea principelui Cuza asupra situației din țară, cu câteva zile înainte de mașinațiunea care l-a răsturnat de la putere.[14] De altfel, principele are ocazia să poarte un dialog cu diplomații străini de la București, la 24 februarie 1866, în cursul căruia el iși exprimă punctul de vedere cu privire la abdicare și dorința sa de a părăsi țara.[15]

În documentul aflat la Arhivele din Viena se menționează faptul că întâlnirile avute de Alexandru Ioan Cuza cu diplomatul italian și cu fostul șef al Poliției, Beldiman, s-au desfășurat la Hotelul *"Principele moștenitor Carol"*.

Nu știm ce a discutat Cuza cu cele două persoane amintite mai sus, fiindcă documentele din Arhiva MAE al Italiei nu consemnează nici un mesaj primit de la Viena, în acea perioadă, avându-l ca expeditor pe Annibale Strambio. Dar putem să ne imaginăm faptul că s-au tratat chestiuni legate de poziția Italiei față de răsturnarea de la putere a lui Cuza (știindu-se că guvernul italian dorea să folosească momentul crizei de la București pentru a pune pe tapet situația Veneției), iar cu Beldiman s-au analizat urmările loviturii de stat de la București. Prințul detronat dorea să afle clarificări mai ales cu privire la poziția armatei, aceea pe care Cuza o clădise și o ocrotise, iubind-o ca ofițer și comandant al acesteia, la rândul său.

Mihai Eminescu reproduce mai târziu, în *"Timpul",* poziția lui Cuza față de trădarea gărzii personale, nu a armatei, din rândurile căreia un personaj nu va

---

[13] Idem, op. cit.

[14] "*Sua Altezza non mancò di ripetere in tale circostanza che è stanca, e disposta più che mai a cedere il posto ad un Principe forestiero, che le Potenze farebbero benissimo di mandar qui al più presto, dovendo ormai tutti essere convinti, come Essa lo è, che un principe indigeno e vitalizio non potrà mai sopprimere tutti i mali che si lamentano, né dare ampia soddisfazione ai bisogni ed alle aspirazioni nazionali; per le quali ragioni è riconosciuto che il desiderio del principe forestiero si fa sempre più generale ed intenso, a conferma del voto espresso dai divani ad hoc. Che se venisse spinto agli estremi, compirebbe egli, il Principe, tali fatti,. che verrebbero acclamati in Romania e fuori, e, nanti cui, l'Europa discorde dovrebbe piegare il capo".* Cf. Ministero Degli Affari Esteri, Commissione Per La Pubblicazione Dei Documenti Diplomatici I Documenti diplomatici Italiani, Prima Serie: 1861-1870, Volume VI, (16 maggio 1865 - 19 giugno 1866), Istituto Poligrafico E Zecca Dello Stato, Libreria Dello Stato ROMA MCMLXXXI, Doc.312, p.373

[15] " L'Agente E Console Generale A Bucarest, STRAMBIO, Al Presidente Del Consiglio E Ministro Degli Esteri, LA MARMORA, T. 113. Bucarest, 25 febbraio 1866, ore 15,30 (per. ore 22,15): *" J'ai vu hier prince Couza qui a fait à moi et à mes collègues déclarations relativement à son abdication et désir de départ*". Op. cit. p. 395.

fi iertat niciodată: colonelul Lecca: ” *Gura care ar fi putut să-l ierte e închisă pentru totdauna; mâna care i s-ar fi putut întinde cu prietenie şi milă, ca odinioară, se preface în ţărână. Să se ţină bine minte că Vodă Cuza a iertat prin viu grai şi în scris tuturor...absolut tuturor, numai colonelului Leca şi altor câtorva nu; nu pentru el personal, ci pentru pata pe care acesta a pus*-o pentru *vecii vecilor pe steagul ţării. E unicul caz în istoria românilor. Au căzut Domni prin rebeliune făţişă a poporului sau a armatei, au căzut prin amicii lor făţarnici; nici un Domn român, absolut nici unul n-a căzut prin tradarea strajei domneşti; orice strajă, chiar adversară Domnului, pe cât era strajă au privit în unsul lui Dumnezeu pe oaspetele credinţei ei, şi oaspeţii sunt sfinţi chiar pentru popoarele cele mai barbare, necum pentru cele civilizate.”*[16]

Drumul lung al exilului

La 13 februarie 1866, la ora 18, începe o călătorie, care avea să fie ultimul drum al domnitorului, în viață fiind, pe pământ românesc.

Până la Predeal, Alexandru Ioan Cuza și suita sa călătoresc într-un cortegiu de trăsuri închise, cu copitele cailor înfășurate în bandaje, înaintând fără felinare, pentru a nu fi recunoscute augustele personaje.

Cuza poposește la Brașov, dincolo de graniță, fiind însoțit de prințesa Maria Obrenovici. Ei locuiesc în hotelul intitulat pe atunci ” *Hanul Cerbul de Aur”* (*”Golden Hirsch*”), aflat pe Str. Lungă nr. l. Pe fațada clădirii fostului hotel se află o placă amintind că *„În această casă a locuit între 20 februarie şi 4 martie 1866, în drum spre exil... Alexandru Ioan Cuza, domn al Principatelor Unite“.*

De la Brașov, convoiul format din trei tăsuri, ce-l transportă pe fostul domnitor (însoțit de soția Elena, cei doi copii adoptivi, Alexandru și Dimitrie, adjutantul său, colonelul Nicolae Pisoski[17], trei cameriste și doi valeți) străbate orașul Făgăraș, ajungând la Sibiu, unde i se fac manifestații de simpatie.

Este găzduit în Hotelul ”*Coroana Ungariei*” (*Hotel Hung. Krone*)[18].
În 1877 clădirea este cumpărată de Josef Drotleff jr. Care-şi mută aici tipografia şi librăria.

---

[16] M. Eminescu, *” Se zice....nu afirmăm”, ”Timpul*”, 18 martie 1881.

[17] Col. Nicolae Pisoski, de fel din Botoșani, a fost aghiotantul și omul de încredere al lui Cuza. A avut doi copii: Alecu, diplomat și Dimitrie, inginer. Impunătoarea casă a Col. Pisoski se păstrează și azi în Botoșani. Mormântul său se numără printre cele mai frumoase din cimitirul ”*Eternitatea*”, fiind construit în marmură neagră de firma ” *Sommer & Memger*” din Viena.

[18] Clădirea se află pe strada Nicolae Bălcescu, la numărul 17. Placa de pe frontispiciul clăririi indică faptul că domnitorul a fost găzduit aici, la data de 5 martie 1866, în drumul său spre exil.

Firma Drotleff va fuziona cu firma Krafft sub numele de *„Krafft şi Drotleff A.G."* (1922) , devenind cea mai mare tipografie germană din această parte a Europei.

De la Sibiu pornesc spre Timișoara, trecând prin Alba Iulia, Deva. La Lugoj este întâmpinat de o delegație de pașoptiști români, care îi spun: *"Trăiască Vodă-Cuza"*.

Exilații ajung la 7 martie la Timişoara. Aici, Alexandru Ioan Cuza este cazat la Hotelul *"Der Trompeter"*[19], cel mai renumit hotel al orașului, dar și cel mai vechi și elegant. S-a mai numit și *"Hotel Hungaria"*. In decursul vremii, în faimosul hotel au locuit Impărații Francisc I (1807) și Franz Josef, acesta în mai multe rânduri. După o zi de ședere, principele și însoțitorii săi au luat trenul spre Viena. Toată călătoria, Cuza și Pisoski au purtat costume civile, pentru a nu fi recunoscuți.

Hotel "Der Trompeter" –Timișoara

[19] Se numea astfel în amintirea primului proprietar, care fusese pe timpuri trompetist în armata habsburgică. Pentru a reaminti acest episod, la intersecția străzilor Episcop Augustin Pacha și Eugeniu de Savoia s-a postat o placă de marmură.

Manifestând interes pentru situația lui Cuza-Vodă, Iosif Vulcan urmărește la rândul său deplasarea domnitorului, după plecarea acestuia din București. Citâm în acest sens un articol din Revista ”*Familia*”, aflând că prințul ajunsese deja în capitala Ungariei: ”*Fostul domnitor al României, Alexandru Ioan Cuza, a sosit, în săptămâna trecută, aice, şi a tras la otelul „La regina Angliei”. Cu dânsul a mai fost doamna Elena, cei doi copii adoptaţi, colonelul adjutant Pisotzky, doi servitori şi două servitoare. Cuza e încă destul de tânăr şi pe faţa-i nici că se vedeau urmele neplăcerilor din urmă. Doamna e o femeie foarte delicată. Aice n-au primit vizite şi au plecat la Viena”*[20].

Numele hotelului poate crea confuzii. După cum se știe, un hotel (han cu ospătărie) cu acest nume exista și la Timișoara, în cartierul Fabric, vis a vis de Biserica Romano-Catolică ”*Milenium”*, iar un altul cu nume identic funcționa în aceeași perioadă la Cluj-Napoca, în prezent purtând numele *”Transilvania*” (Str. Regele Ferdinand, nr. 20). În acest din urmă hotel a poposit și Jonathan Harker, celebrul personaj din romanul lui Brak Stocker, Dracula.

Evident, articolul din *”Familia*” se referă la hotelul ”*La regina Angliei*”- aflat în capitala Ungariei: Richard Kunisch 21 (”*București și Stambul: Schițe din Ungaria, România și Turcia”*) amintește în două rânduri numele acestuia: *”De la Viena la Pesta se face cu vaporul o zi. Nu era încă ora șase când am ajuns. Mi se indicase ”Regina Angliei” ca fiind cel mai recomandabil hotel”;* și, un al doilea pasaj: ”*Hotelul ”La Regina Angliei” se află pe chei și oferă o priveliște încântătoare asupra fluviului și a orașului care urcă în terase dincolo de el*.”

Am putea să ne punem întrebarea dacă drumul principelului detronat, din capitala maghiară spre Viena, a fost făcut cu trenul, cu diligența sau cu vaporul, așa cum ne spune Richard Kunisch ?

[20] ”*Ce e nou?”, ”Familia*”, anul II, nr. 7, 5/17 martie 1866, p. 84.
[21] Richard Kunisch, *”București și Stambul Schițe din Ungaria, România și Turcia*”, Humanitas, 2014.

Hotelul din Viena, unde a fost găzduit Alexandru Ioan Cuza

Se știe că, după sosirea în capitala Imperiului, domnitorul detronat a locuit, împreună cu suita sa, într-unul dintre cele mai impunătoare hoteluri vieneze ale vremii, situat în ***Kärntner Straße 31.*** Și nu o singură dată......

Hotel ”*Erzherzog Karl*” (1910)

”Hotel Erzherzog Karl” – localul unde a poposit Alexandru Ioan Cuza, în perioada martie-iunie 1867, are o interesantă istorie, ca mai toate clădirile reprezentative ale Vienei.

Clădirea este menționată pentru prima oară în documente pe la 1374. În jurul anului 1700 aici este menționat hanul ***„Zum Goldenen Greif”***, denumit mai târziu ***„Polleritzen Hof”* (1718).**

Anul 1844 marchează înființarea hanului *„Arhiducele Karl”*, care este transformat în 1869 într-un hotel destinat protipendadei.

Acesta este extins și transformat în hotel de lux (1908), având 150 de camere.

În imaginea de mai sus (Carte poștală de la începutul secolului al XX-lea) se poate vedea aspectul impunător al acestei prime locuințe a prințului, după sosirea sa la Viena.

Hotelul ” *Arhiducele Karl*”, se găsea în Innere Stadt, pe Kärtnerstrasse nr. 31. Aici au locuit personalități importante (Beethoven, Wagner, prin anii 1860),

dar și L. Kossuth. Într-o gravură de epocă, liderul revoluției maghiare este înfățișat vorbind mulțimii, de la balconul hotelului, purtând firma ”*Gasthof Erzherzog Carl”* (1848). Hotelul a aparținut familiilor Anton Schindler (din 1854) și Kawan, fiind frecventat doar de înalta societate a vremii.

În anul 1824, Beethoven s-a mutat aici, împreună cu nepotul și cu o menajeră. Fiindcă asurzise de-a binelea, el a montat un fel de sistem de amplificare la pianul din cameră, deranjând vecinii, care au chemat, exasperați, poliția.

Începând cu anul 1907, la subsolul imobilului a funcționat un celebru local – *Cabaretul Fledermaus* – frecventat de artiști renumiți ai epocii, printre ei: Koloman Moser, Gustav Klimt și Oskar Kokoschka.

În primăvara anului 1945, în timpul luptelor purtate la Viena, centrul capitalei a căzut pradă distrugerilor. Hotelul a fost atins de bombardamente în două rânduri (12 martie și 8 aprilie 1945), dar clădirea a pierit ca urmare a incendiului căruia i-a căzut victimă, în zilele ce au urmat, aducând clădirea în ruină.

Hotelul ”*Princepele moștenitor Carol*”, în anul 1945.
(Sursa: https://www.tramwayforum.at/index.php?topic=1928.0)

După război, statul austriac a cumpărat terenul pe care se afla fostul hotel, construind o clădire cu 6 etaje, integrată clădirii Ministerului de Finanțe, cu care se învecina. În anul 2009, firma *Peek & Cloppenburg* a cumpărat imobilul, l-a demolat și acum aici funcționează un modern magazin de modă.

Și iată cum arată în prezent magazinul de articole de îmbrăcăminte amintit mai sus, loc unde Alexandru Ioan Cuza obișnuia să se cazeze, în urmă cu un secol și jumătate.

Viena, azi. Aici a fost hotelul ”*Erzherzog Karl*”, unde trăgea Alexandru Ioan Cuza

Raportul menționat precizează că, în aceeași zi, între orele 13-15 Cuza face o plimbare pe străzile Vienei, însoțit de aghiotantul său[22]. Domnitorul cunoștea Viena fiindcă, după momentul 1848, fiind nevoit să părăsească țara, el se refugiase în capitala imperiului habsburgic, unde a stat o perioadă de timp.

Tot raportul amintit devoalează faptul că Alexandru Ioan Cuza a primit a doua zi, in audiență, la orele 15, pe cunoscutul filantrop și om de afaceri aromân, baronul Sina. Cuza îl cunoștea personal, invitându-l cu un an mai înainte să investească în infrastructura *Principatelor Unite* (căi ferate, instituții bancare etc). Vorbeau, desigur, românește, fiindcă Sina era membru al comunității românilor din Viena.

Sfătuindu-se, principele voiește să părăsească Viena, îndreptându-se spre Paris, dar atmosfera politică de acolo era nefavorabilă: în capitala Franței avea loc conferința Puterilor Garante, care analiza situația din *Principate*, iar prezența sa ar fi devenit inoportună[23].

Totuși, din aprilie 1866, Cuza a locuit temporar la Paris, sub numele de Alexandru Adam.

---

[22] Este vorba de col. Pisoski, prieten al lui Vasile Alecsandri, care îi și dedică o poezie celui alintat ”*Moș Pisoi*”.
[23] Paris, 10.03-01.04 /1866.

Din rapoartele amintite rezultă că principele se întâlnea foarte des și cu un alt român bogat din Viena, Nicolae Dumba[24], de asemenea aromân, care de fapt i-a și facilitat cumpărarea unei proprietăți în Oberdöbling.

Inițial, se intenționase cumpărarea unei locuințe în cartierul Hintzing, dar conform acelorași rapoarte de poliție secretă, Dumba l-a convins să cumpere o proprietate în cartierul Oberdöbling. Printre altele, în acest cartier se mutase și prințul Știrbei.

Imagine idilică din cartierul Grinzing, azi

Casa în care a locuit Alexandru Ioan Cuza (1867-1870) în Oberdöbling a fost achiziționată în data de 17 august 1867, cu suma de 75 000 de fiorini, pe strada *Hirschengasse*[25] nr. 219. Proprietatea aparținuse anterior contelui Francisc Nadasdy și apoi cumpărată de omul de afaceri Iacob Manner.

Conform chitanței emise de avocat, la data de 11 septembrie 1867, acesta confirmă că a primit onorariul de 1280 florini, ca taxă avocațială.

[24] Familia Dumba avea numeroase proprietăți în Muntenia și Banat. Printre ele și domeniul de la Afumați, achiziționat la mijlocul secolului XIX de Sterie Dumba, tatăl lui Nicolae Dumba. În contextul reformelor agrare inițiate de Alexandru Ioan Cuza, Sterie Dumba a renunțat la dreptul de proprietate asupra bisericii, aceasta trecând în proprietatea comunității din Afumaţi; totodată a înzestrat biserica cu cimitir, loc de casă parohială şi pământ arabil. În anul 1890, Nicolae Dumba (1830-1900), fiul lui Sterie Dumba, a inițiat câteva lucrări de renovare la biserică: restaurarea picturii, reînnoirea mobilierului şi a strănilor. Nicolae Dumba moare pe neaşteptate, de aceea lucrările au fost finalizate de soţia şi fiica acestuia, potrivit inscripţiei funerare (1899), aflată în pridvorul bisericii şi la proscomidie.

[25] Denumirea străzii s-a schimbat în anul 1894 si nu 1922, cum afirmă C.C. Giurescu. Vezi Felix Czeike, *”Viena Dicționar Istoric”*, Editura Kremayr & Scheriau, Viena 1992-2004.

Aici, în *Hirschengasse* nr. 219, studenții români, printre ei și Mihai Eminescu, s-au adunat, la începutul anului 1870, pentru a-i ura sănătate prințului Cuza. Acest gest nu scapă nici atenției serviciilor speciale de la Viena, și nici Prințului Carol, la București, care află informații de la o *”iscoadă*”, pusă să-l urmărească în permanență pe fostul domn. Atunci a aflat pentru prima oară viitorul rege Carol I de numele lui Eminescu.

Eminescu – un adorator convins al prințului Alexandru Ioan Cuza.

Peste ani, când ctitorul *Unirii Principatelor* murise, Eminescu analizează în articole de presă epoca acestuia. El consideră că ”*Domnia lui Vodă Cuza e istoriceşte cea mai însemnată de la fanarioţi încoace, atât în bine cât şi în rău.”*[26], explicația fiind aceea că Alexandru Ioan Cuza a fost ”*inteligent mai presus de toate*” [27], dobândind ”*cele mai mari succese în politica exterioară a ţării,*”[28] și, deși ”*n-a avut nicicând un anume program, ci s-a purtat după timp şi împrejurări*” a fost ”*dintre Domnii cei mai patriotici din câţi au fost vrodată în Ţările Dunării române*”[29], ”*cel din urmă suveran național al României*”[30].

Într-un articol consacrat trecerii a 14 ani de la înlăturarea de pe tron *(”prin trădare nocturnă”*) a domnitorului *Unirii*, Eminescu face un cuprinzător bilanț al celor mai importante realizări (”*secularizarea a o a cincea parte din pământul României, sporirea armatei, împroprietărirea clasei celei mai numeroase şi mai importante a ţării, autonomia bisericii naţionale, paralizarea puterii consulilor*[31]*, un spornic avânt pe calea culturii intelectuale”*), perioadă în care, sub Cuza, România a obținut ”*independența reală*” iar statul a dobândit ” *imense foloase materiale și morale*”.

Spre deosebire de acele vremuri, politicienii din zilele sale reprezentau *”o generaţie de oameni cari abia ştiu citi şi nu ştiu scrie, învăţînd câteva fraze banale din gazete”.*

Aceștia *”s-au gerat în oameni mari şi au luat masca, când de oameni de*

[26] M.Eminescu, ” *Conservatorul din Iași*”, 18 martie 1877.
[27] M. Eminescu, ” *Cine cunoaște câtuși de puțin istoria”, Timpul*”, 18 mai 1879.
[28] M. Eminescu, ” *L'Indépendance roumaine crede* ”, ”Timpul”, 30 septembrie1880.
[29] M. Eminescu, ”*Astăzi patrusprezece ani”, ”Timpul*”, 12 februarie 1880.
[30] M. Eminescu, ”*Asupra lucrurilor ce se petrec la noi*”, ”*Timpul*”, 25 aprilie 1880.
[31] Este vorba de consulii *”puterilor garante*”, având o putere discreționară.

stat, când de reprezentanţi ai naţiei, când de oameni de litere chiar”, prin metode reprobabile, care periclitau bunul simț al nației, chiar și existența sa.

Toate aceste ”*lungi discursuri insipide şi fără bun-simţ, fie literatură plagiată, fie ignoranţă, botezată cu porecla de ştiinţă, fie pledoarii pline de sofisme”*, au avut un singur efect: nația a fost obligată să achite *”în plată peşin”.*

De aceea, jurnalistul atrage atenția că *”mai multe generaţii viitoare, şi cea actuală cu de prisos, sunt osândite a plăti cu sudoarea şi munca lor colosalul capital de palavre şi mistificaţiuni grosolane câte s-au debitat de către plebea postulanţilor în cei din urmă patrusprezece ani”.*[32]

Cu toate acestea, realizările lui Cuza sunt minimalizate sau sunt asumate de impostori: ” *Până şi meritele domniei naţionale ale lui Vodă Cuza, căruia ei i-au pus pistolul în piept, vor să şi le atribuie şie. Ei îşi atribuie secularizarea moşiilor mănăstirilor închinate, Unirea Principatelor, împroprietărirea ţăranului...”.*[33]

Eminescu admiră pe domnitor pentru că ”*n-a cumpărat nici o reformă dinlăuntru cu concesiuni în afară*”[34], dar mai ales pentru faptul că Vodă Cuza a reprezentat ” *domnul ales, recunoscut, inviolabil al ţării.*[35]”

Nu putem încheia acest capitol fără a pune în evidență concluziile lui Eminescu, cu privire la detronarea lui Alexandru Ioan Cuza: ”*Vor trece veacuri şi nu va exista român căruia să nu-i crape obrazul de ruşine de câte ori va răsfoi istoria neamului său la pagina lui 11 februarie şi stigmatizarea acelei negre felonii va răsări pururea în memoria generaţiilor, precum în orice an răsare iarba lângă mormântul vândutului Domn.”* [36]

În noiembrie 1883, însuși *Luceafărul* va reveni în cartierul Döbling, la tratament medical. În clinica privată a dr. Leiserdorf și Oberteiner a fost internat și cel mai mare poet romantic al Austriei, N. Lenau, născut în Banat.

În același cartier, a locuit și marea artistă Maria Cebotari, care a trăit ultimii săi ani în acest cartier.

[32] M. Eminescu, ”*Astăzi patrusprezece ani*”, *”Timpul”,* 12 februarie 1880.
[33] Idem, *”Nu ne aducem aminte*”, *”Timpul”,* 6 iunie 1879.
[34] M. Eminescu ” *Momente din viața lui Cuza Vodă*”, *”Timpul*”, 27 februarie 1882.
[35] M.Eminescu, ” *Lucrul de care trebuie”, ”Timpul*”, 15 mai 1879.
[36] M.Eminescu, ” *Momente din viața lui Cuza Vodă*”, *”Timpul*”, 27 februarie 1882.

Aici, in această clădire din Oberdöbling a fost internat Mihai Eminescu

Prețul proprietății

Ne punem întrebarea firească: de unde avea bani prințul Cuza, pentru a dobândi o asemenea prestigioasă locuință nobliară, știind că nu câștiga din veniturile proprii decât 3000 de galbeni, anual ? În plus, el mai avea de plătit și pentru educația fiilor săi, dar și pentru întreținerea concubinei: Maria Obrenovici.

Probitatea acestuia nu poate fi pusă la îndoială. Astfel, a doua zi, 12/24 februarie, Cuza, prin adjutantul său colonelul Nicolae Pisoski, restituie renta de domnitor, stabilită prin lista civilă pe luna Februarie, în sumă de 117.334 lei, conform recipisei Ministerului Finanțelor nr. 541/ 12 februarie 1866. In aceiași zi, colonelul Nicolae Pisoski își dă demisia din armată și urmează pe Cuza în exil.

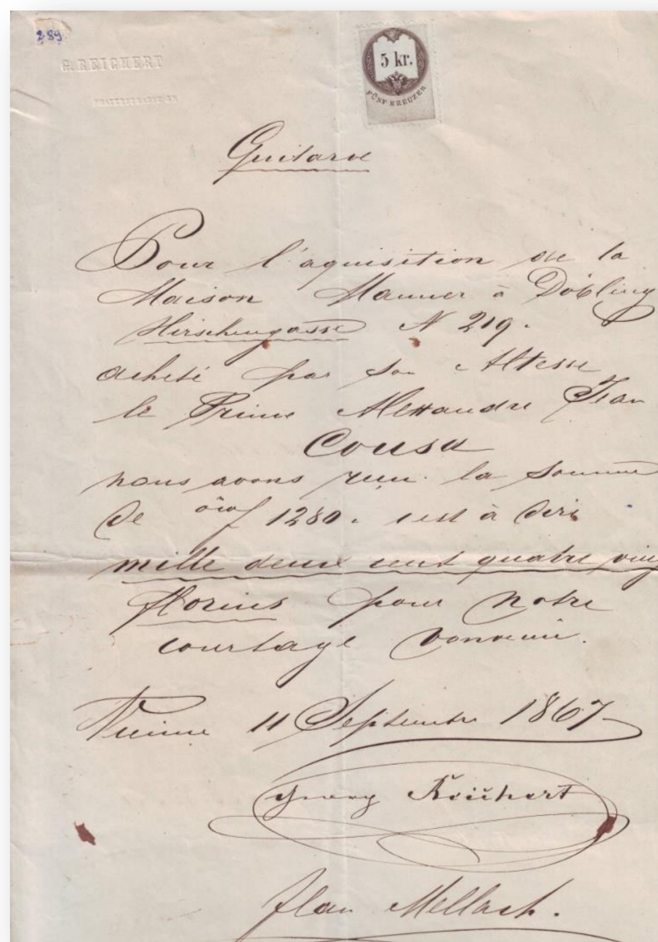
O ipoteză plauzibilă, privind proveniența banilor, pe lângă veniturile aduse de proprietățile familiei sale, ar putea fi existența unui împrumut de la bogații bancheri, ce îi erau prieteni, garantat cu restituirea sumei de bani împrumutate de domnitor, generalului G. Klapca[37], la 12 august 1865, pe când se afla la Ems. Împrumutul era în valoare de 40 000 de franci, remiși cu chitanță, la Paris, de însuși omul de încredere al prințului Cuza, col. Pisoski[38].

Banii fuseseră împrumutați pe un termen de 3 ani, astfel că, la data de 12 februarie 1868, principele trimite din Oberdöbling, tot prin col. Pisoski, o scrisoare adresată lui Klapca, la Pesta, solicitându-i remiterea împrumutului, deși acesta avea termen de înapoiere 6 august 1868. El arată că situația sa financiară este destul de neplăcută, fiindcă pierduse recent un proces, administratorii de moșii nu prea plătesc etc. În cazul în care nici generalul Klapca nu ar fi în măsură să îi restituie acei bani, măcar să semneze niște polițe bancare, prin care să garanteze sumele amintite. Cuza regretă faptul că, deși generalul polonez a fost de multe ori la Viena, a evitat să se întâlnească cu fostul domnitor[39].

Generalul G. Klapca răspunde abia la 8 aprilie 1868, spunând că este sărac, că are soție și familie de întreținut. De aceea, promite că va restitui banii în cursul acelui an sau, cel târziu, anul viitor, 1869. Își pune speranța în două mari proiecte, finanțate de el: calea ferată *Arad-Timișoara-Orșova* și *Canalul Pesta-Szegedin*. Nu amintește nici un cuvânt despre polițele solicitate !

---

[37] Gheorghe I. Brătianu, ”*Politica externă a Prințului Cuza (1859-1866) și dezvoltarea ideei de unitate națională”*, ”*Revista istorică română*”, vol. 02, fasc. 2-3, 1932, p.113 – 163;
[38] op. cit. p.159
[39] Idem, p. 161.

289

5 kr.

FÜNF KREUZER

Quitance

Pour l'aquisition de la Maison Mauer à Döbling Hirschengasse N 219. acheté par son Altesse le Prince Alexandre Jean Cousa nous avons reçu la somme de f 1280. c'est à dire mille deux cent quatre vingt florins pour notre courtage honoraire.

Vienne 11 September 1867

Georg Reichert

Jean Mellach.

Chitanță dovedind că, la 11 septembrie 1867, Alexandru Ioan Cuza a plătit onorariul avocatului/notarului în valoare de 1280 florini

Așadar, în septembrie 1867, revenind la Viena, Cuza cumpără o frumoasă proprietate în Oberdöbling[40]. Aparținuse inițial contelui Francisc Nádasdy[41], stăpân peste moșii întinse în Ardeal (una dintre ele la Pecica/Arad). Acesta a fost cancelar al Transilvaniei, în perioada în care Alexandru Ioan Cuza era conducătorul *Principatelor Unite*. Eminescu confirmă într-un articol din *”Timpul”* că, *”în timpul domniei lui Vodă Cuza, pînă şi maghiarii căutau în România baza de operaţiune pentru emanciparea patriei lor*”[42].

Cine era de fapt Francisc Nádasdy ? Nobilul maghiar aparținea unei familii aristocratice, cu rădăcini în Evul Mediu, pe al cărei blazon figurează, pe lângă nobila deviză: ”*Si Deus Pro Nobis quis Contra Nos* ”[43], și numele Făgăraș

[40] Lungimea la stradă a proprietății era de aproximativ 100 m.
[41] Conform unui recensământ din anul 1854, proprietatea aparținea contelui maghiar Francisc Nádasdy.
[42] M. Eminescu, ”*Veni-va timpul*”, 8 octombrie 1880.
[43] ”*Dacă Dumnezeu este cu noi, cine ni se poate opune”*

(Fogarasföld), arătând originea domeniului avut în vechime de strămoșilor săi. Ei au lăsat urme adânci în politica Ungariei, în domeniul cultural dar și militar.[44] Unii au îndeplinit înalte funcții în statul maghiar, cum ar fi baronul Tamás I Nádasdy (1498–1562), Guvernator al Croație, Palatinului și al Ungariei.

Cel mai faimos membru al acestei vechi și respectate familii nobiliare a fost generalul *Ferenc Nádasdy II* (”*Căpitanul Negru*”), căsătorit cu Contesa *Elizabeth Báthory*, celebră pentru legendele lugubre țesute pe seama sa, ca urmare a unor presupuse morbide obiceiuri, ce amintesc de legendarul personaj masculin Dracula.

De la acest proprietar, reședința ajunge în mâinile negustorului Jacob Manner și, în 1867, este cumpărată de Alexandru Ioan Cuza.

De ce și-a cumpărat Cuza proprietatea sa aici, nu putem decât presupune ! Fie bancherul care l-a sfătuit avea în gaj proprietatea negustorului Manner, fie această parte a Vienei, cu pădurile, viile și apropierea de Dunăre i-au amintit fostului domnitor de moșia sa de la Ruginoasa, fie instituțiile medicale de cură a sănătății, aflate în această zonă a orașului, îl atrăgeau în mod special. Oricum ar fi, reședința sa era adaptată nevoilor sale de fost șef de stat: două corpuri de clădiri, un parc spațios, o zonă preferată de mari personalități.

Strada Hirscengasse s-a numit astfel după numele Hanului ” *Zum braunen Hirschen”,* căpătând apoi numele marelui chirurg Theodor von Billroth, fondatorul spitalului *”Rudolfinerhaus*”, considerat cel mai eficace și mai modern spital al timpului, aflat pe aceeași stradă.

Cum noul proprietar își stabilește oficial domiciliul la adresa amintită, acesta obține din partea autorităților documentul corespunzător, datat 05.12.1867.[45]

---

[44] *”Husarii Nadasdy”,* un regiment faimos, caracterizat printr-o strategie proprie de luptă, arme ușoare și o cavalerie ușoară, foarte mobilă.

[45] În evidențele de la *Biblioteca Academiei Române* acest document este interpretat în mod eronat ca fiind Pașaportul lui A.I.Cuza. În realitate este un document de dovedire a reședinței în Viena.

Dovada de reședință a domnitorului A.I.Cuza: *Hirschengasse* 219.

Vânzarea *”Villei Cusa”.*

După moartea domnitorului, în 1873, s-a pus problema înstrăinării acestei proprietăți din Oberdöbling.

Pentru operațiunile juridice de vânzare a locuinței proprietate din *Hirschengasse* nr. 219, cunoscută și sub numele de ”*Villa Cusa*”, figurând cu acest apelativ pe unele hărți ale cartierului Oberdöbling[46], a fost desemnat avocatul Cavaler Wadia, cu domiciliul *Innerstadt, Sonnenfeldgasse nr. 15,* care a primit mandat de reprezentare din partea urmașilor familiei Cuza.

Moștenitorii arată că nu mai pot păstra averea imobiliară din străinătate, fiindcă întreținerea proprietăților din Oberdobling și Florența este costisitoare, iar banii obținuți din chirii nu ar permite să acopere unele cheltuieli, de aceea se solicită tribunalului permisiunea de a se trece la vânzarea acestora.

Obținându-se permisiunea oamenilor legii, vânzarea fiind făcută, iar casa din suburbia vieneză trece în mâinile unor diverși proprietari, în final statul austriac fiind actualul proprietar al terenului și al locuinței ce adăpostește un liceu din cartier.

[46] Adresa *Hirschengasse 219* a fost redenumită și renumerotată, după anul 1894, devenind *Billrothstrasse* 26-30.

Din păcate, imobilul ce a aparținut domnitorului a fost demolat, doar o placă aflată pe peretele de la stradă al actualei clădiri, amintind de vechea reședință a lui Cuza de la Viena.

Date istorice privind această proprietate se găsesc în **Cartea de Fond Funciar** a orașului Viena, proprietatea din *Billrothstrasse* 26-30 figurând astfel: ***Billrothstrasse 26-30, 1190 Viena, KG 01508, proprietate 498/13.***

În fotografia de mai jos putem observa singura imagine de arhivă, pe care am descoperit-o până în prezent, înfățișând reședința lui Alexandru Ioan Cuza din Viena.

Casa lui Alexandru Ioan Cuza din *Billrothstrasse* 26-30
(Singura fotografie păstrată a acestui imobil)

Pentru a ne da seama cum ar fi putut arăta reședința lui Alexandru Ioan Cuza în zilele noastre, am fotografiat imobilul vecin, de pe *Billrothstrasse* 24, datând din aceeași epocă, singurul care s-a mai păstrat din șirul de locuințe, care învecinau de o parte și de alta proprietatea lui Cuza.

Imobilul din *Billrotstrasse 24*

De asemenea, am adăugat câteva fotografii de epocă, prezentând locuințe situate pe aceeași stradă, *Billrothstrasse,* pentru a putea cunoaște stilul și dimensiunea locuințelor din acest cartier, comparativ cu reședința lui Cuza.

Billrothstrasse 40-42 (circa 1935)

Imagine din 1905 cu locuințe aflate în *Billrothstrasse 60*-*62*

Case în *Billrothstrasse* (aproximativ 1950).

Harta unei porțiuni din cartierul Ober-Döbling, unde se afla *”Villa Cusa*” (cf. C.C. Giurescu)

"Villa Cusa" (sec. XIX)

După cum se observă din schița geografică de mai sus, proprietatea lui Alexandru Ioan Cuza din Oberdöbling avea cea mai mare suprafață (erau de fapt două corpuri de clădiri, în curtea din spate întinzându-se un parc de câteva mii de metri pătrați).

După vânzarea proprietății, clădirile din Billrothstrasse 28-30 au adăpostit personalul *Fabricii de Porțelan Ausgarten*[47]. Această fabrică este cel mai cunoscut și apreciat producător de porțelan din Austria, produsele sale fiind achiziționate și figurând ca obiecte de mare rafinament în cele mai sofisticate și selecte palate din această țară. Conducerea fabricii a achiziționat pentru personalul său acest imobil care nu avea înfățișarea unui palat vienez, dar era destul de spațios, mai ales parcul din curtea imobilului. Era format din două corpuri de clădiri, la numărul 26 si numărul 28. De aceea, edilii au observat că parcul poate constitui un spațiu adecvat pentru o instituție de învățământ.

Ca urmare, la începutul secolului, aici se instalează o școală privată (1903), iar în anul 1935, conducerea acestei școli propune construcția unui nou edificiu în *Billrothstrasse* 28-30[48].

Două mari actrițe austriece: Hedy Lamar (Hollywood), pe numele adevărat Eva Maria Kiesler, și Luise Ullrich au fost elevele Liceului. Aici au învățat și cele două fiice ale savantului dr.Sigmund Freud: Sophie și Anna(1906-1907), Anna devenind chiar profesoară la această școală (1917-1920).

---

[47] Peste drum se afla Cinematograful *"Roxykino"*.
[48] Helmut Kretschmer: *"XIX. Döbling. Viena: Tineret și oameni*", 1982 (Wiener Bezirkskulturführer, 19), p. 4

În timpul războiului, în curtea liceului au căzut bombe (1944), cauzând daune clădirii.

Începând cu anul 1936-1939, clădirea inițială este demolată, apoi investițiile făcute la sfârșitul veacului XX au transformat total adresa unde a locuit Cuza la Viena.

Istoria Liceului din *Billrothstrasse 26-30*

În anul 2000, pe fațada acestui liceu a fost amplasată o placă comemorativă, amintind de faptul că aici a fost locuința ctitorului României Moderne, prințul Alexandru Ioan Cuza. Este meritul istoricului C.C. Giurescu de a fi fixat cu exactitate, în urmă cu aproape o jumătate de secol, locul unde s-a aflat odinioară reședința domnitorului, dar și al membrilor Asociației *"Unirea"* a românilor din Viena că nu au lăsat să se piardă acest loc drag românilor ce îl iubesc pe prințul unirii.

Viena,

1 Decembrie 2017

Anexă

Glume și anecdote: sau când românul face haz de necaz.

Presa de limbă română din Viena a urmărit cu atenție prezența prințului pe teritoriul imperiului habsburgic, dintre articolele dedicate acestui subiect alegând doar două exemple, reflectând de data aceasta o ipostază comică, mai puțin obișnuită în situația dramatică în care se afla Alexandru Ioan Cuza.

La câteva zile de la detronare, ziarele de limbă română publică pamflete la adresa domnitorului, apar chiar anecdote și jocuri de cuvinte.

Nr. 6. Pest'a 20. faur. (4. martiu) 1866. Anulu IV.

UMORISTULU

Tempuriu si pré tardiu.

Bate dob'a sĕ pocnésca, . . .
Óre ce ni va vestí?
„Fie-care sĕ grabésca
Darea sa a si-o platí!“
„Inse acumu chiaru nu-su parale,
Nu e pretiu la vite, gâu . . .
Dieu, cu asta provocare
Ati venitu — pré tempuriu!“

Indesiertu se totu gelesce
Unu sermanu cà e flamandu,
Ból'a inca-lu asupresce,
Ci candu cade la pamentu —
I dau apa, pita móle . . .
Dar' mai bine — unu sicriu,
Cà-ci sermanulu éca móre . . .
Tóte acuma-su — pré tardiu!

Unu barbatu din intemplare
Adi devine omu vestitu,
Mane ese 'n lumea mare
Si „portretu-i nimeritu“ . .
Dar' poimane 'n finti'a grata
Se insiéla-alu Romei fiu . . .
Dieu, si pe-ast'a astadata
L' ati laudatu — pré tempuriu.

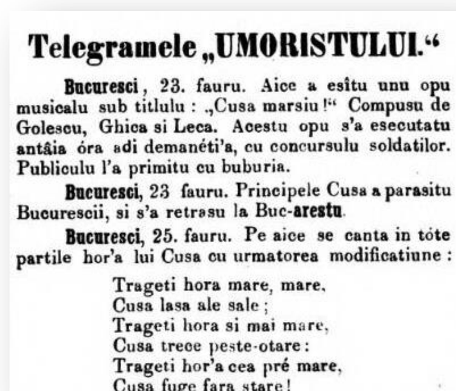
Si romanii colo 'n tiéra
Intr' o nópte ce-au visatu!
Cà-ci pe Cuza-lu detronara,
Si neci sange n'au varsatu!
„Ce-a fostu . . . iérta tiéra-amata . . .
De-aci bravu eu va sĕ fiu!“
„Inzedaru, cà-ci astadata
Pocairea-e — pré tardiu!“

Cauta numai la cutare,
Câtu e adi de fericitu!
Cà-ci pe-o féta — cu parale
De socia-a dobanditu.
Ca tutcanulu se 'nganfédia :
„Ce domnu mare va sĕ fiu! . . .“
Inse socrulu bancrotédia . .
Nunt'a fu — pré tempuriu!

Si cutare ce totu tace,
Ni promite câ-a vorbí;
Pe contrariu va sĕ-lu atace
Câtu in veci l'a pomeni.
Candu sĕ fie chiaru atacului,
Elu dormiá ca mati'a 'n grâu.
Trecu bab'a cu colaculu . . .
Candu se scóla-e — pré tardiu!

Ghitia Caraba et Comp.

Ziarul *"Umoristul"* din 20 februarie/4 martie 1866: pamfletul *"Tmpuriu și prea Târziu",* despre detronarea lui Cuza.

Telegramele „UMORISTULUI.“

Bucuresci, 23. fauru. Aice a esîtu unu opu musicalu sub titlulu : „Cusa marsiu!“ Compusu de Golescu, Ghica si Leca. Acestu opu s'a esecutatu antâia óra adi demanéti'a, cu concursulu soldatilor. Publiculu l'a primitu cu buburia.

Bucuresci, 23 fauru. Principele Cusa a parasitu Bucurescii, si s'a retrasu la Buc-**arestu**.

Bucuresci, 25. fauru. Pe aice se canta in tóte partile hor'a lui Cusa cu urmatorea modificatiune :

Trageti hora mare, mare,
Cusa lasa ale sale ;
Trageti hora si mai mare,
Cusa trece peste-otare :
Trageti hor'a cea pré mare,
Cusa fuge fara stare!

Ziarul *"Umoristul*", din 4 martie 1866.
(Anecdote și calambururi la adresa lui Cuza)